ئەسپێکی سوور

شێرکۆ بێکەس: بۆ شەهید د. جەعفەر شەفیعی

ئەمجارەیان! کۆمای خەمێکی گیان بەسوێی،

پۆرگ کردووی.. ئەم پایزە درەنگ وەختە

بەژنی سی ساڵەی شیعرمی،

وەک پشتی کوردستان و کۆست، چەمانەوە!

چ تەوژمی ئازارێ بوو، وا لە گەرووی شاخانەوە هات و

وا بە لووزە و

ڕژایە ژووری تەنیایی و هەناومەوە.

لە تررووکەی چاوێکدا بوو،

تررووکەی چاوی گەڵایەک

تررووکەی چاوی وشەیەک

بەرەو گێژەنی نوقم بوون لوولی دام و

لوولی دام و

وەک بەردی بن متی کردم

کوێرە هەواڵ مۆتەکەیەکی ئاسن بوو

هەناسەی لەبەرکێش و سەروای ڕەوانم ، گرت و بڕی

لەنجەی دێڕو، شەقڕنی و شەو ئاهەنگی،

وەک باڵی چۆلەکەی لە کەڕەسیسەدا،

کەسیرە بوو

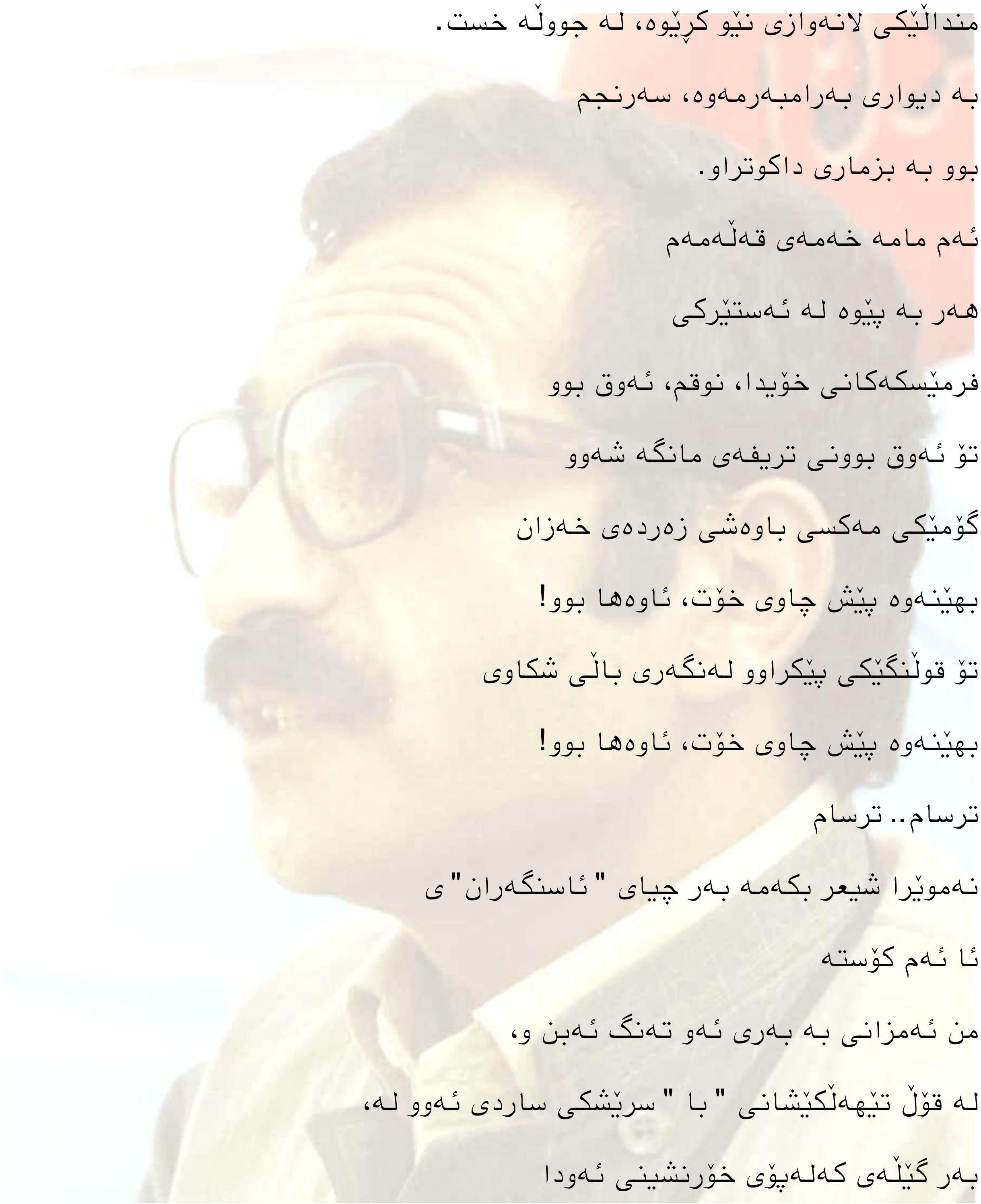

وەکوو پەنجەی سەرما بردووی

گۆڵێ، قەڵەمێ، گزنگێ،

منداڵێکی لانەوازی نێو کرێوە، لە جووڵە خست.

بە دیواری بەرامبەرمەوە، سەرنجم

بوو بە بزماری داکوتراو.

ئەم مامە خەمەی قەڵەمەم

هەر بە پێوە لە ئەستێرکی

فرمێسکەکانی خۆیدا، نوقم، ئەوق بوو

تۆ ئەوق بوونی تریفەی مانگە شەوو

گۆمێکی مەکسی باوەشی زەردەی خەزان

بهێنەوە پێش چاوی خۆت، ئاوەها بوو!

تۆ قولنگێکی پێکراوو لەنگەری باڵی شکاوی

بهێنەوە پێش چاوی خۆت، ئاوەها بوو!

ترسام.. ترسام

نەموێرا شیعر بکەمە بەر چیای "ئاسنگەران"ی

ئا ئەم کۆستە

من ئەمزانی بە بەری ئەو تەنگ ئەبن و،

لە قوڵ تێهەڵکێشانی "با" سرێشکی ساردی ئەوو لە،

بەر گێڵەی کەلەپۆی خۆرنشینی ئەودا

چۆغەی ڕەشم، شیتاڵ شیتاڵ ئەبێ و دواییش

ڕەوەزی ژوور هۆبەکانی ئەودیو "چۆخماخ".

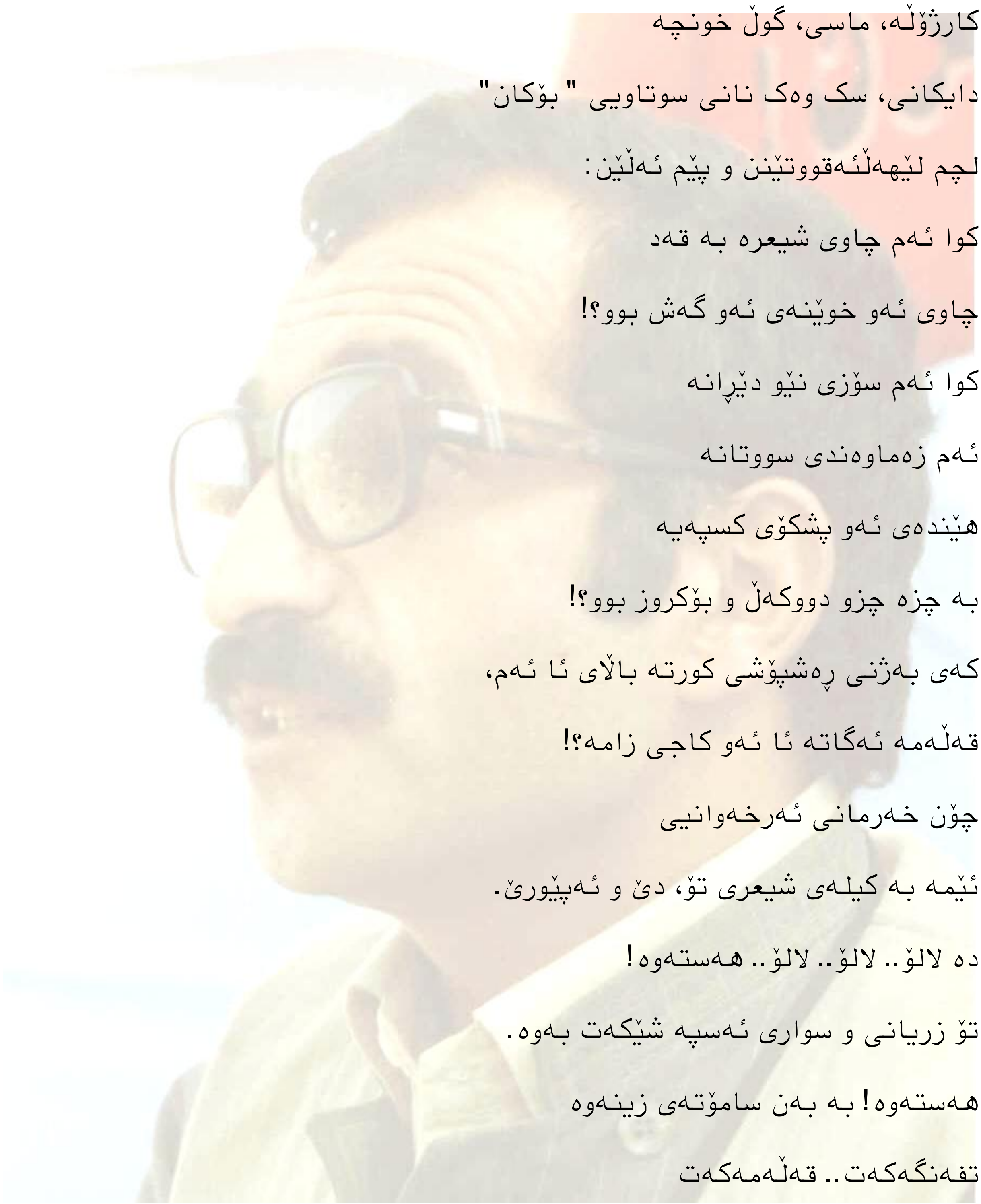

کیژۆڵە ڕەنگ پەڕیوەکان،

وەکوو " بەیان "

کارژۆڵە، ماسی، گوڵ خونچە

دایکانی، سک وەک نانی سوتاویی " بۆکان"

لچم لێهەڵئەقووتێنن و پێم ئەڵێن:

کوا ئەم چاوی شیعرە بە قەد

چاوی ئەو خوێنەی ئەو گەش بوو؟!

کوا ئەم سۆزی نێو دێڕانە

ئەم زەماوەندی سووتانە

هێندەی ئەو پشکۆی کسپەیە

بە چزە چزو دووکەڵ و بۆکروز بوو؟!

کەی بەژنی ڕەشپۆشی کورتە باڵای ئا ئەم،

قەڵەمە ئەگاتە ئا ئەو کاجی زامە؟!

چۆن خەرمانی ئەرخەوانیی

ئێمە بە کیلەی شیعری تۆ، دێ و ئەپێورێ.

دە لالۆ.. لالۆ.. لالۆ.. هەستەوە!

تۆ زریانی و سواری ئەسپە شێکەت بەوە.

هەستەوە! بە بەن ساموتەی زینەوە

تفەنگەکەت.. قەڵەمەکەت

گۆرەی سووری گوێچکەی مێژوون

هێشتا هەر ئەلەرێنەوە

دە .. هەستەوە

دە لالۆ.. لالۆ.. لالۆ.. هەستەوە!

هەموو هاتوین بەسەر سەری ئەوم هەوارە نوێیەتەوە

وەک شۆڕابەی برژانگ هەڵوەریوی پاییز

گڵمتکی ئاڵ هەڵگەڕاوی سەر مەزارەکەت ماچ ئەکەین

دە لالۆ.. لالۆ.. هەستەوە

بەفر بیستی، ها لە دوور ڕا لە شاخەوە

بەرەو " ژیلوان" کلوو.. کلوو وا کەوتنە ڕێ.

گوڵان بیستیان، ها لە دوور ڕا لە هەولێرو سابڵاخەوە

لە قامیشلی و بۆتانەوە، بەرەو گوڵدانی دڵەکەت

چەپک.. چەپک وا کەوتنە ڕێ

دە لالۆ.. لالۆ.. هەستەوە

***

تەم و مژبوو، ئەم دەست ئەو دەستی نەئەدی

تاریک.. تاریک وەکوو گلێنەی نابینا.

لە گوێی کێودا ترس و بیم ئەزرنگانەوە.

ژەنگ و ژاری دوای هەرەس بوو.

خم خۆرکی لینجی هەڵلووشەو

هەتا گوێچکە

ئەسپی ئەیلولی قووت دابوو.

شمشێری " شا " و فیرعەونێکی کۆشکی بەغدا

بە ڕاست و چەپ بە چەپ و ڕاست

یەک لە دوای یەک:

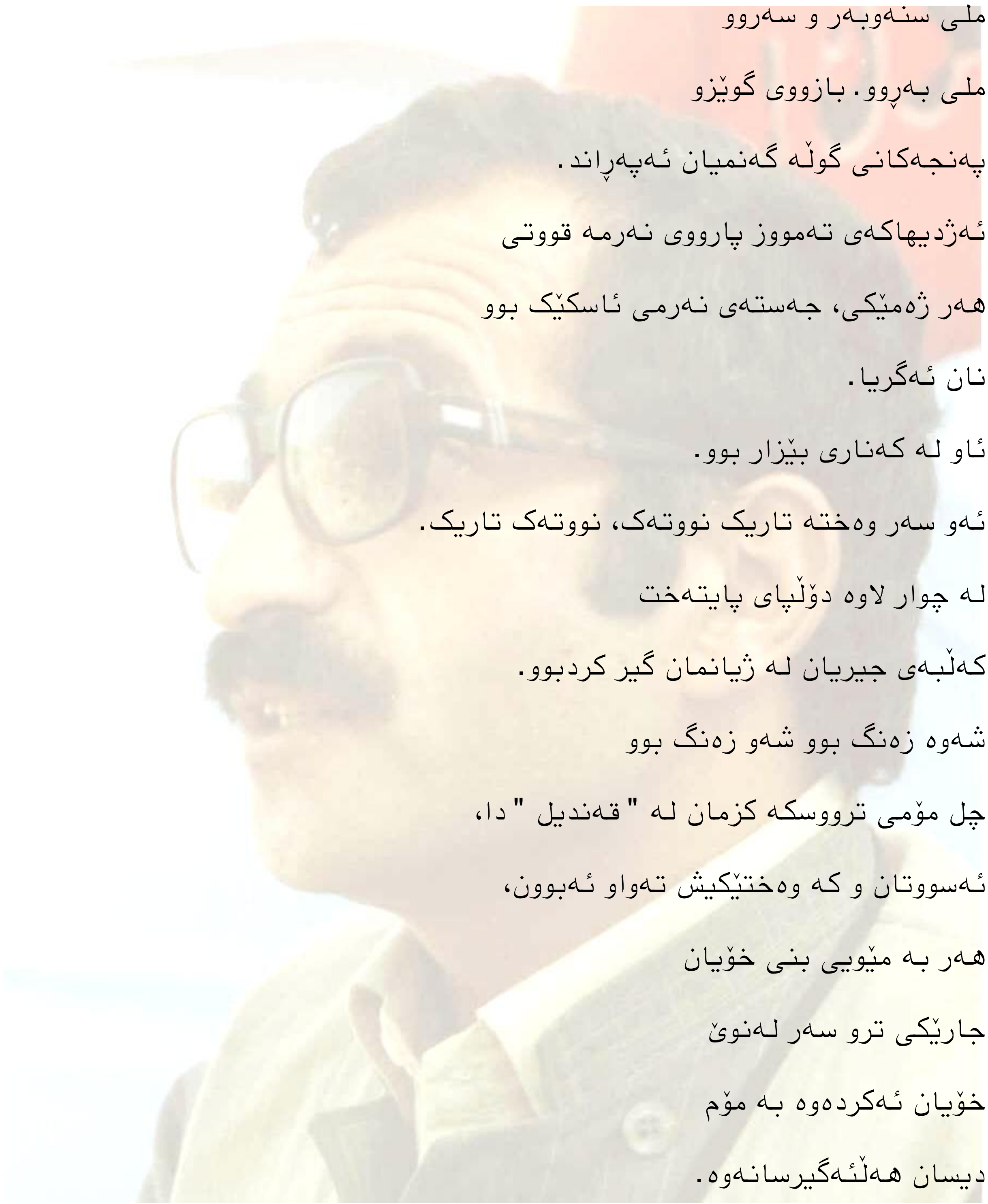

ملی سنەوبەر و سەروو

ملی بەڕوو. بازووی گوێزو

پەنجەکانی گوڵە گەنمیان ئەپەڕاند.

ئەژدیهاکەی تەمووز پارووی نەرمە قووتی

هەر ژەمێکی، جەستەی نەرمی ئاسکێک بوو

نان ئەگریا.

ئاو لە کەناری بێزار بوو.

ئەو سەر وەختە تاریک نووتەک، نووتەک تاریک.

لە چوار لاوە دۆڵپای پایتەخت

کەڵبەی جیریان لە ژیانمان گیر کردبوو.

شەوە زەنگ بوو شەو زەنگ بوو

چل مۆمی تروسکە کزمان لە " قەندیل " دا،

ئەسووتان و کە وەختێکیش تەواو ئەبوون،

هەر بە مێویی بنی خۆیان

جارێکی ترو سەر لەنوێ

خۆیان ئەکردەوە بە مۆم

دیسان هەڵئەگیرسانەوە.

ئێمە چل گوڵەگەنم بووین، لە چل بەردا سەوز بووبووین.

یەک گۆرانی و چل گەروو بووین.

ماوڵێکمان هەبوو دەم کەل

بەو ماوڵە لە کێوی مەحاڵ ئەنەویین.

لە چیای ترس ئەنەویین

خۆمان چل و حەڤدە تفەنگی خانە بڕ

حەڤدە دەستی پەنجە نوقسان

سنگیشمان ئەنا بە سنگی بەغدای میک و ڕاجیەمەوە

ئا لەو دووریانی بوون و نەبوونەدا

لەو گێژەنە و لەو دەمەدا

ئەم دارتووە، لق و پۆپ هاوێژ و سێبەر کرەی ئەمڕۆ

ئەو دەمە هەر بنچکێکی بستە باڵای قژ خۆڵاویی لا تەریک بوو.

ئەسپی چوار پەل ئاگرینی ئەمڕۆ

ئەسپی کوڕژن وەک بروسکە و تیسکە تفەنگ

یاڵ ڕەشەبا.

ئەو سەردمە جوانوویەک بوو مێژووک، مێژووک

تازە زاو بوو لەرزۆک، لەرزۆک،

لەو دەمەدا لە ناو قوڕگی نەهەنگەکەی ساواکەوە

بە سەر دەمی گوێزانی تیژی سنووری مێردەزمەدا و دەڵە دێودا

بەناو هەزاران داوی باریکی جاڵ جاڵۆکەی ترس و بیمدا

رووە و "قەندیل" بەرەو لای ئەو باز و هەڵۆ ڕەنگ سوورانەی

لە دەراڵ و گەوەی شەختە و کونە گورگ و

کلۆری دار و درەختا هەوای ڕەشیان وەرئەگرت و

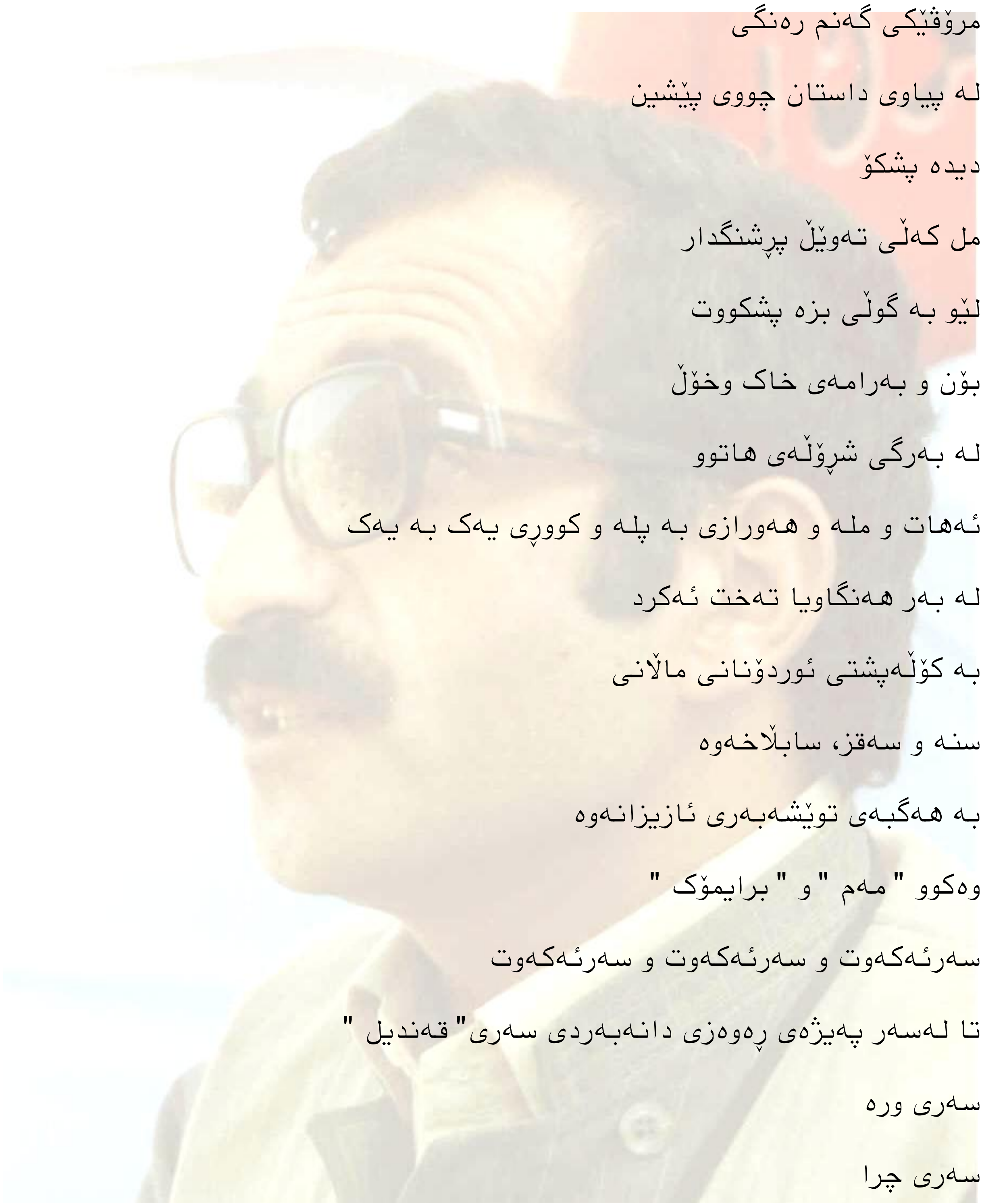

هەناسەیان ئەدایەوە،

ئا لەو دەمەوە لەو وەختەدا

مرۆڤێکی گەنم رەنگی

لە پیاوی داستان چووی پێشین

دیدە پشکۆ

مل کەڵی تەوێڵ پڕشنگدار

لێو بە گوڵی بزە پشکووت

بۆن و بەرامەی خاک وخۆڵ

لە بەرگی شڕۆڵەی هاتوو

ئەهات و ملە و هەورازی بە پلە و کووڕی یەک بە یەک

لە بەر هەنگاویا تەخت ئەکرد

بە کۆڵەپشتی ئوردۆنانی ماڵانی

سنە و سەقز، سابڵاخەوە

بە هەگبەی توێشەبەری ئازیزانەوە

وەکوو " مەم " و " برایمۆک "

سەرئەکەوت و سەرئەکەوت و سەرئەکەوت

تا لەسەر پەیژەی ڕەوەزی دانەبەردی سەری" قەندیل "

سەری ورە

سەری چرا

ئەگەیشتە لای هەڵۆی برسی

پریاسکەی چل جووتە چاو تێبرڕاوی ئەکردەوە

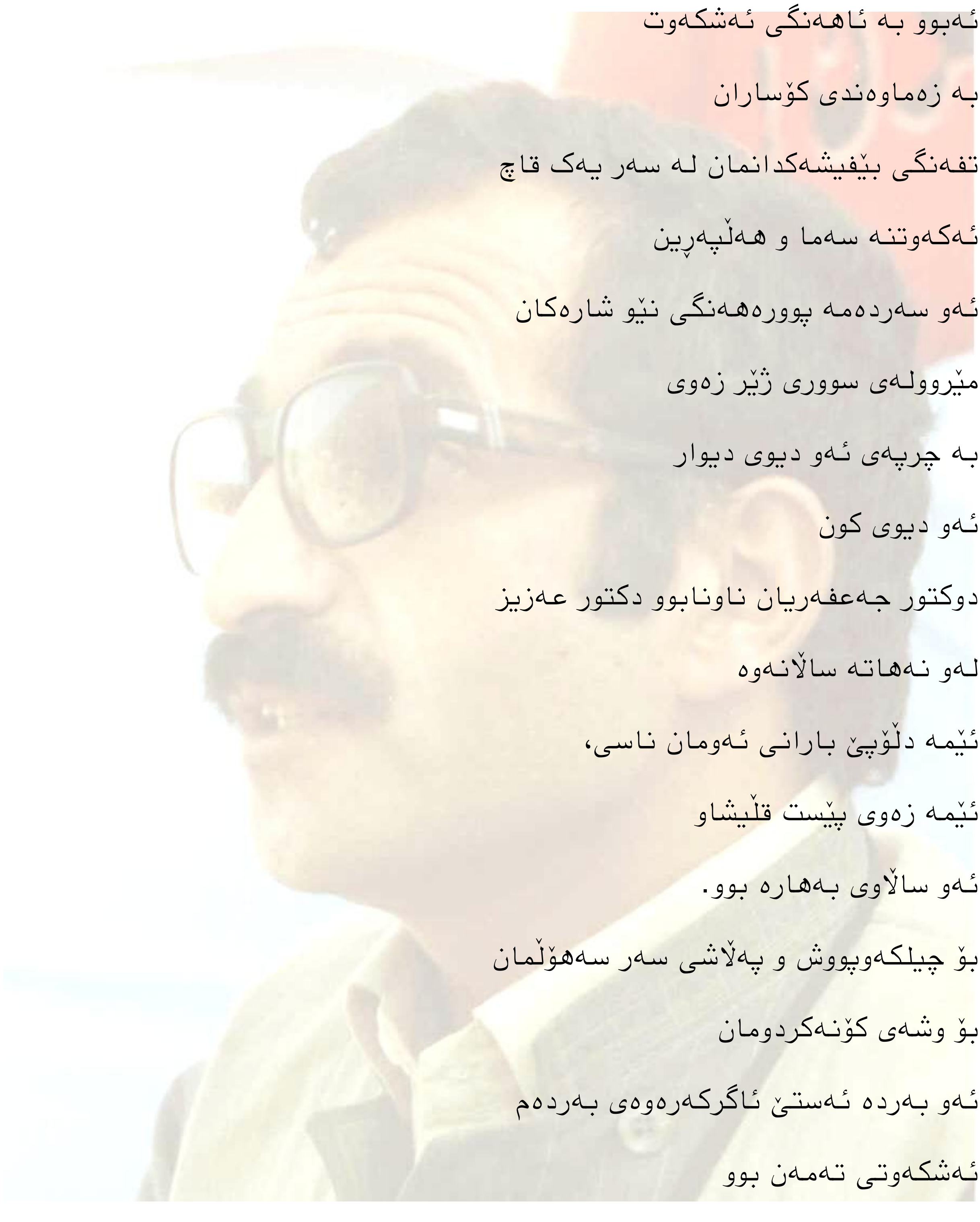

ئەو وەختە بۆی هەڵئەڕشتن

ئەبوو بە جەژنی داروبەرد

ئەبوو بە ئاهەنگی ئەشکەوت

بە زەماوەندی کۆساران

تفەنگی بێفیشەکدانمان لە سەر یەک قاچ

ئەکەوتنە سەما و هەڵپەڕین

ئەو سەردەمە پوورەهەنگی نێو شارەکان

مێروولەی سووری ژێر زەوی

بە چرپەی ئەو دیوی دیوار

ئەو دیوی کون

دوکتور جەعفەریان ناونابوو دکتور عەزیز

لەو نەهاتە ساڵانەوە

ئێمە دڵۆپێ بارانی ئەومان ناسی،

ئێمە زەوی پێست قڵیشاو

ئەو ساڵاوی بەهارە بوو.

بۆ چیلکەوپووش و پەڵاشی سەر سەهۆڵمان

بۆ وشەی کۆنەکردومان

ئەو بەردە ئەستێ ئاگرکەرەوەی بەردەم

ئەشکەوتی تەمەن بوو

ئێمە برین ئەو هەتوان بوو

لەو دەمەوە وەک دوو ئاوان

گیانمان تێکەڵ بە یەکتر بوو

لەو ڕۆژەوە بووین بە برۆیەکی پەیوەست

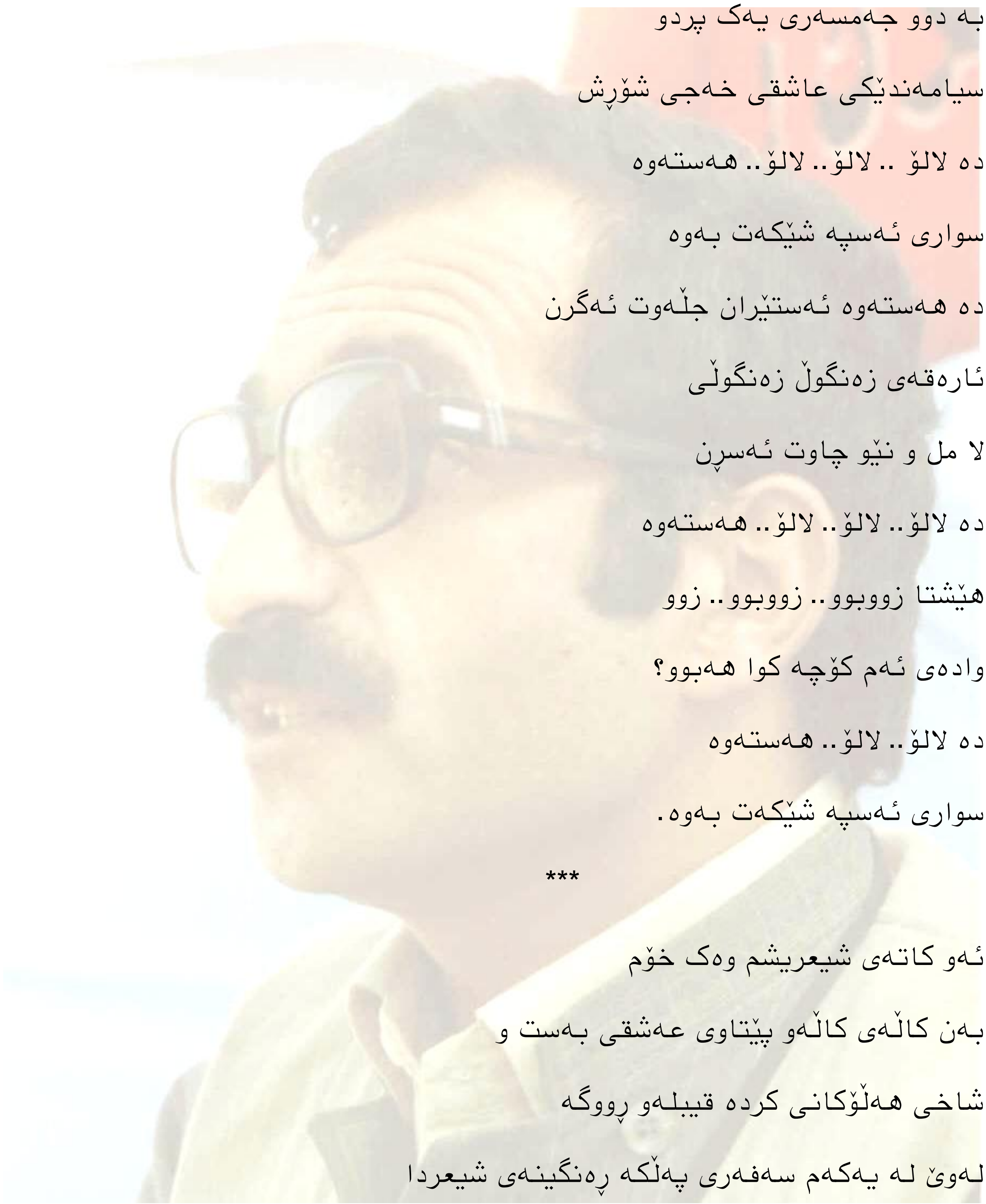

بە دوو جەمسەری یەک پردو

سیامەندێکی عاشقی خەجی شۆڕش

دە لالۆ .. لالۆ.. لالۆ.. هەستەوە

سواری ئەسپە شێکەت بەوە

دە هەستەوە ئەستێران جڵەوت ئەگرن

ئارەقەی زەنگوڵ زەنگوڵی

لا مل و نێو چاوت ئەسڕن

دە لالۆ.. لالۆ.. لالۆ.. هەستەوە

هێشتا زووبوو.. زووبوو.. زوو

وادەی ئەم کۆچە کوا هەبوو؟

دە لالۆ.. لالۆ.. هەستەوە

سواری ئەسپە شێکەت بەوە.

***

ئەو کاتەی شیعریشم وەک خۆم

بەن کاڵەی کاڵەو پێتاوی عەشقی بەست و

شاخی هەڵۆکانی کردە قیبلەو ڕووگە

لەوێ لە یەکەم سەفەری پەڵکە ڕەنگینەی شیعردا

بەژێر ڕێژنە و لێزمە و شەوی گۆپاڵە باراندا

کە بە خۆم و هەگبەی بە شیعر ئاوسی

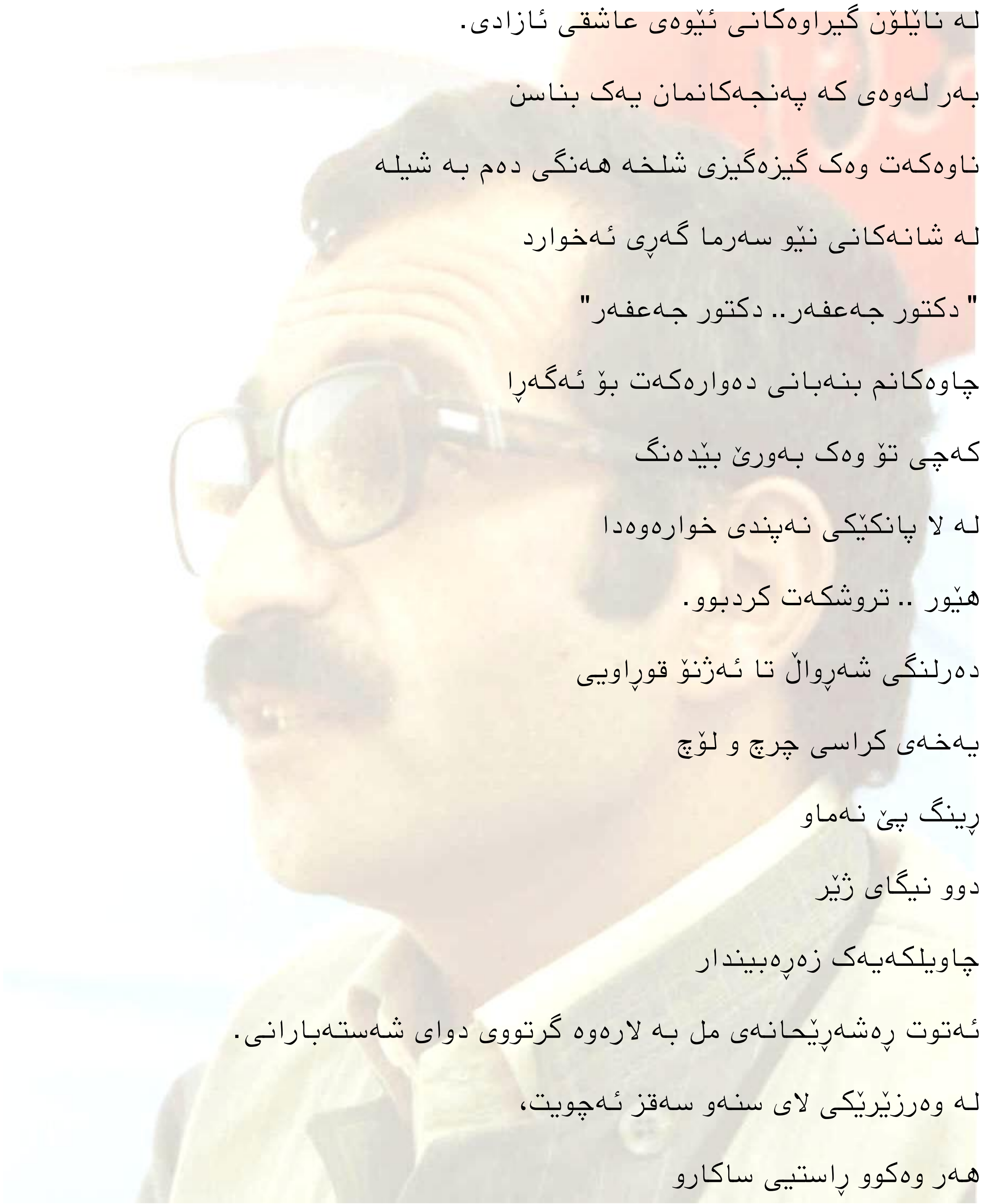

بەشان تەکە تەککەرمەوە

ڕوومان کردە هۆبەی دەوارە شێدارە،

لە نایلۆن گیراوەکانی ئێوەی عاشقی ئازادی.

بەر لەوەی کە پەنجەکانمان یەک بناسن

ناوەکەت وەک گیزەگیزی شلخە هەنگی دەم بە شیلە

لە شانەکانی نێو سەرما گەڕی ئەخوارد

" دکتور جەعفەر.. دکتور جەعفەر"

چاوەکانم بنەبانی دەوارەکەت بۆ ئەگەڕا

کەچی تۆ وەک بەورێ بێدەنگ

لە لا پانکێکی نەپندی خوارەوەدا

هێور .. تروشکەت کردبوو.

دەرلنگی شەڕواڵ تا ئەژنۆ قوڕاویی

یەخەی کراسی چرچ و لۆچ

ڕینگ پێ نەماو

دوو نیگای ژێر

چاویلکەیەک زەڕەبیندار

ئەتوت ڕەشەڕێحانەی مل بە لارەوە گرتووی دوای شەستەبارانی.

لە وەرزێرێکی لای سنەو سەقز ئەچویت،

هەر وەکوو ڕاستیی ساکارو

وەکوو مندالانی بۆکان تۆ سادە بووی.

تۆ هەر لەو گولانەت ئەکرد

کە لە هەناوی بەردەوە سەر دەردێنن،

بەبێ گوڵدان و شووشەبەند

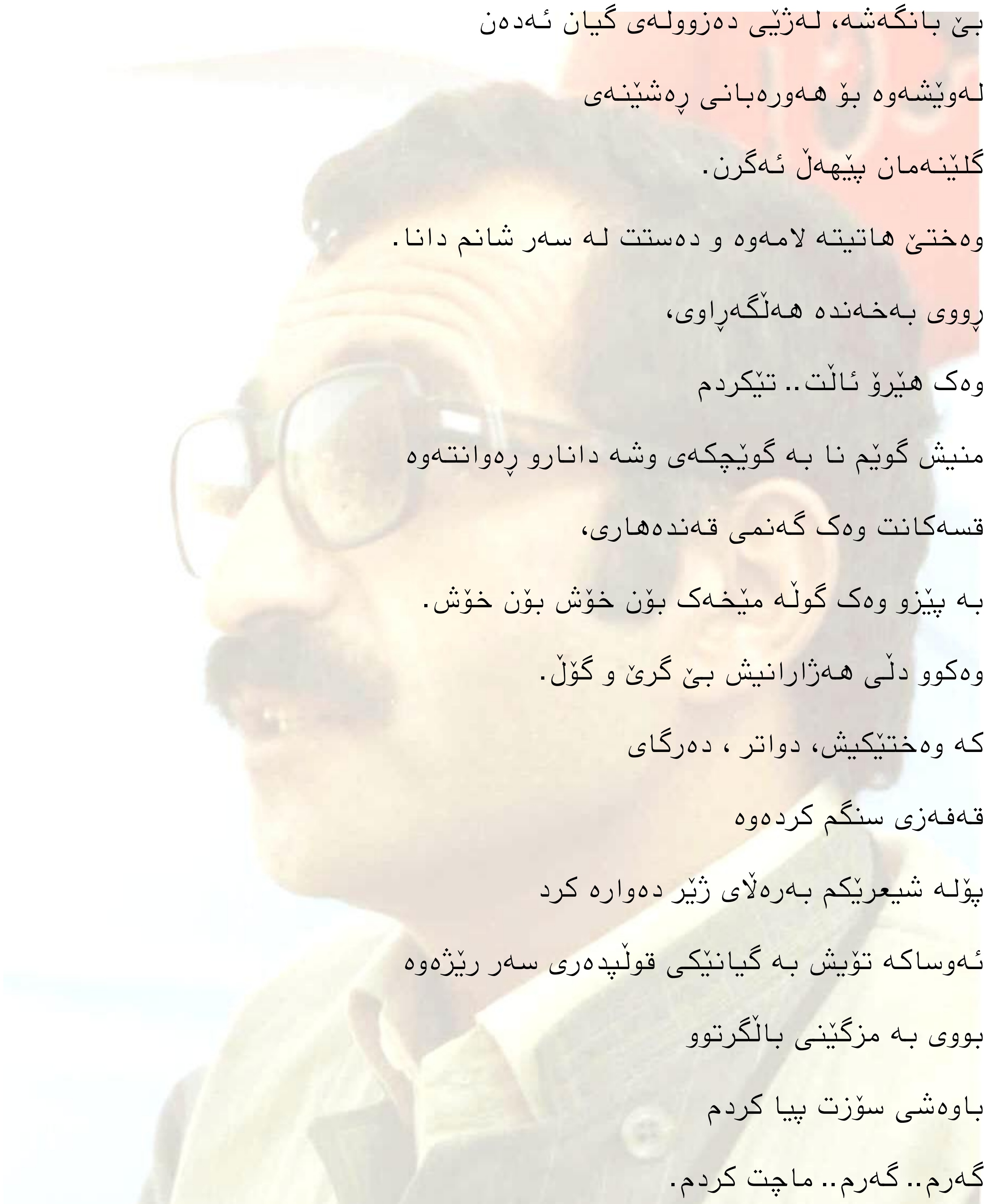

بێ بانگەشە، لەژێی دەزوولەی گیان ئەدەن

لەوێشەوە بۆ هەورەبانی ڕەشێنەی

گلێنەمان پێهەڵ ئەگرن.

وەختێ هاتیتە لامەوە و دەستت لە سەر شانم دانا.

ڕووی بەخەندە هەڵگەڕاوی،

وەک هێرۆ ئاڵت.. تێکردم

منیش گوێم نا بە گوێچکەی وشە دانارو ڕەوانتەوە

قسەکانت وەک گەنمی قەندەهاری،

بە پێزو وەک گوڵە مێخەک بۆن خۆش بۆن خۆش.

وەکوو دڵی هەژارانیش بێ گرێ و گۆڵ.

کە وەختێکیش، دواتر ، دەرگای

قەفەزی سنگم کردەوە

پۆلە شیعرێکم بەرەڵای ژێر دەوارە کرد

ئەوساکە تۆیش بە گیانێکی قوڵپدەری سەر رێژەوە

بووی بە مزگێنی باڵگرتوو

باوەشی سۆزت پیا کردم

گەرم.. گەرم.. ماچت کردم.

ئەی کڵاوە قوچەکەی بەڕووی هەژاران

ئەو باوەشەت کوانووی بە کەڵە پشکۆیە و

لە ڕۆحما سارد نابیتەوە

ماچەکانیش چڵەکاجی هەمیشە سەوزی چواروەرزی

ڕواوی ناو یادگارمن وەکوو بەهار بیرناچنەوە

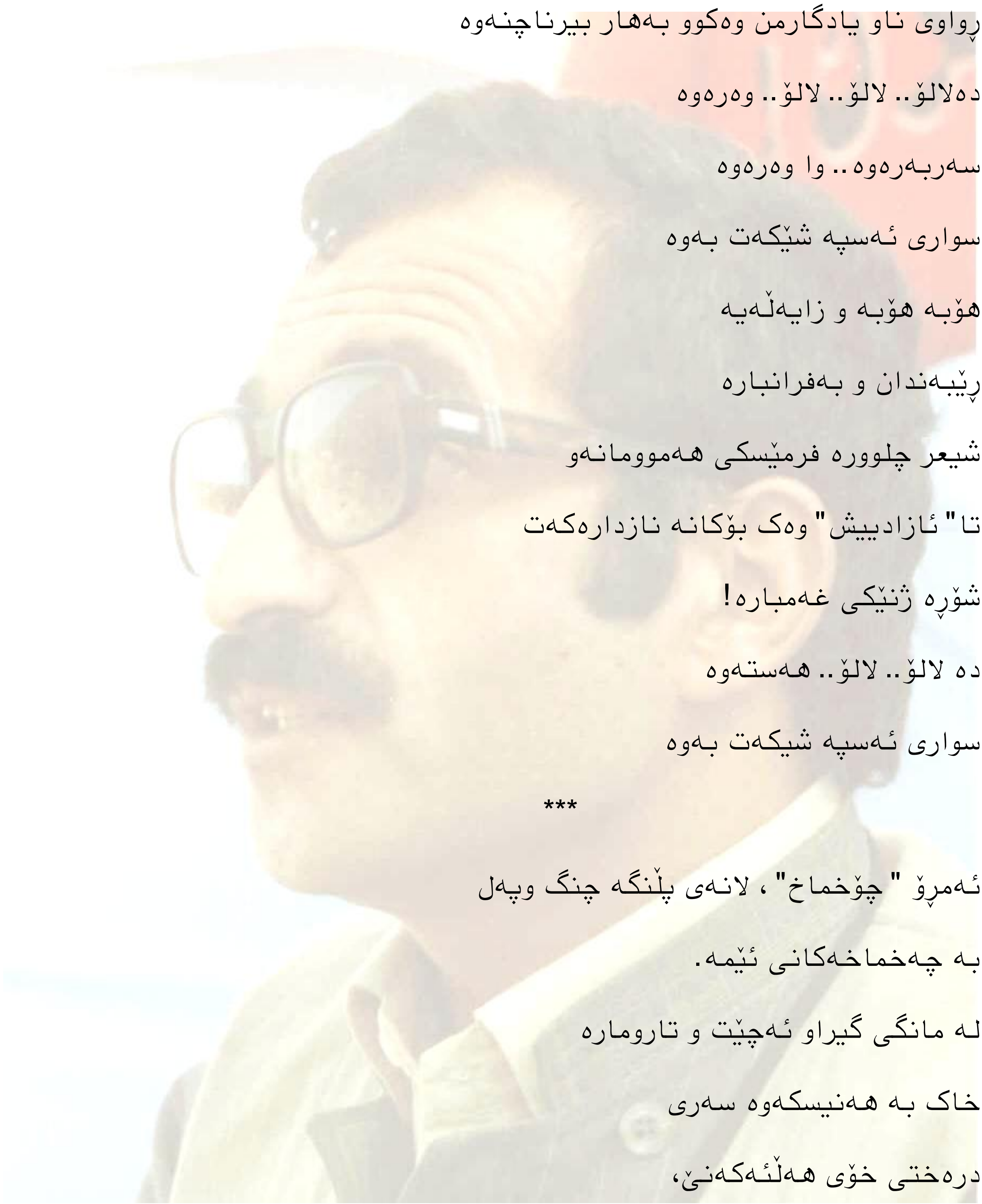

دەلالۆ.. لالۆ.. لالۆ.. وەرەوە

سەربەرەوە.. وا وەرەوە

سواری ئەسپە شێکەت بەوە

هۆبە هۆبە و زایەڵەیە

ڕێبەندان و بەفرانبارە

شیعر چلوورە فرمێسکی هەموومانەو

تا" ئازادییش" وەک بۆکانە نازدارەکەت

شۆڕە ژنێکی غەمبارە!

دە لالۆ.. لالۆ.. هەستەوە

سواری ئەسپە شیکەت بەوە

***

ئەمڕۆ " چۆخماخ" ، لانەی پڵنگە چنگ وپەل

بە چەخماخەکانی ئێمە.

لە مانگی گیراو ئەچێت و تارومارە

خاک بە هەنیسکەوە سەری

درەختی خۆی هەڵئەکەنێ،

لووتکە چاو تەڕ و مل بەکوێن.

دەم و لێوی یارانی شاخ

هەر لەو گەڵا وەریوانە ئەچن کە "با"

کە کزە بای ئەم پاییزە دڕەنگ وەختە

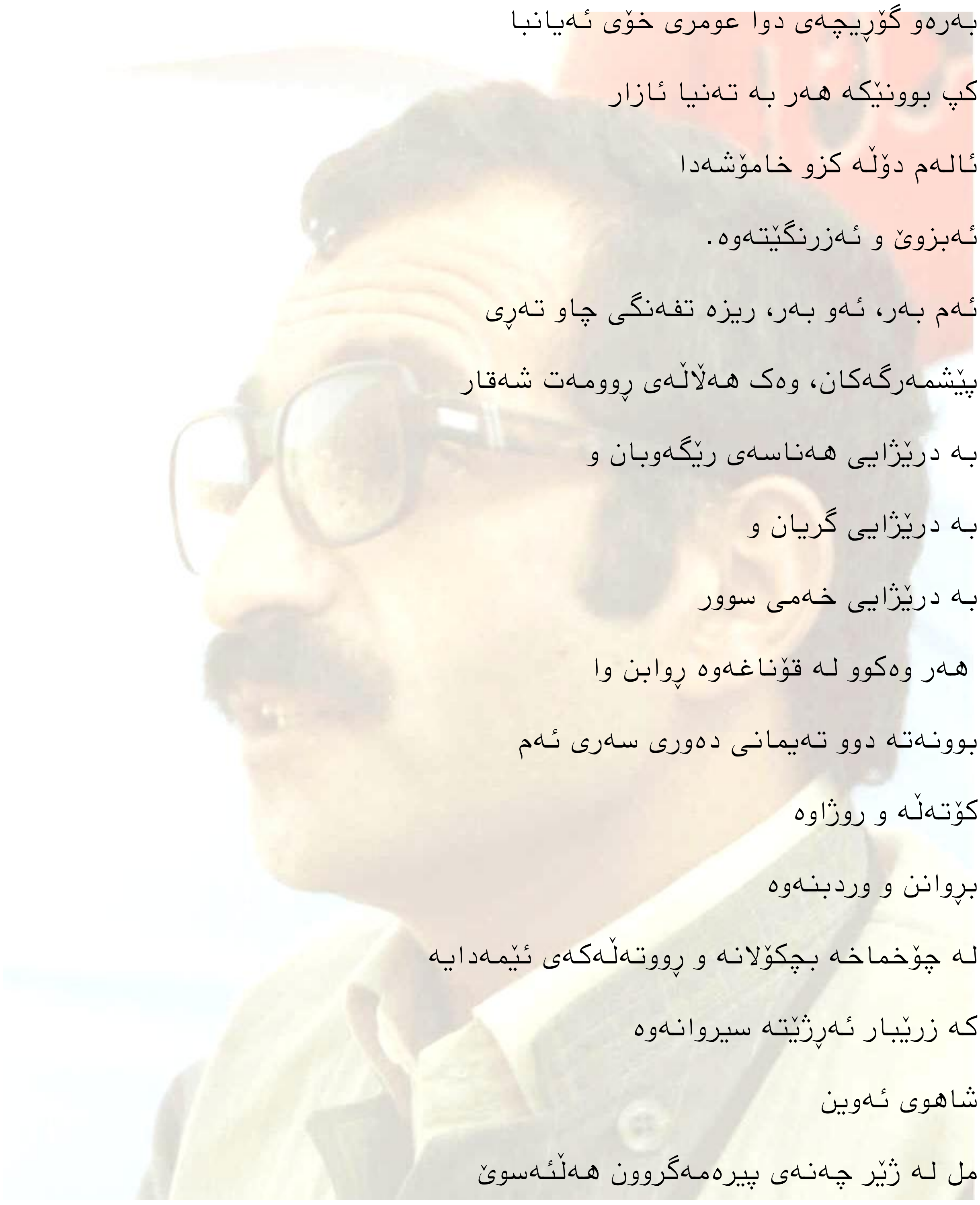

بەرەو گۆڕیچەی دوا عومری خۆی ئەیانبا

کپ بوونێکە هەر بە تەنیا ئازار

ئالەم دۆڵە کزو خامۆشەدا

ئەبزوێ و ئەزرنگێتەوە.

ئەم بەر، ئەو بەر، ریزە تفەنگی چاو تەڕی

پێشمەرگەکان، وەک هەڵاڵەی ڕوومەت شەقار

بە درێژایی هەناسەی رێگەوبان و

بە درێژایی گریان و

بە درێژایی خەمی سوور

هەر وەکوو لە قۆناغەوە ڕوابن وا

بوونەتە دوو تەیمانی دەوری سەری ئەم

کۆتەڵە و روژاوە

بڕوانن و وردبنەوە

لە چۆخماخە بچکۆلانە و ڕووتەڵەکەی ئێمەدایە

کە زرێبار ئەڕژێتە سیروانەوە

شاهوی ئەوین

مل لە ژێر چەنەی پیرەمەگروون هەڵئەسوێ

سابڵاخیش بۆن ئەنێ بە بۆی

هەناسەکەی هەولێرەوە

چەکمان چۆغەی کەرکوک بەسەر

ڕانکی هیوای کرمانشاندا لە بەر ئەکات.

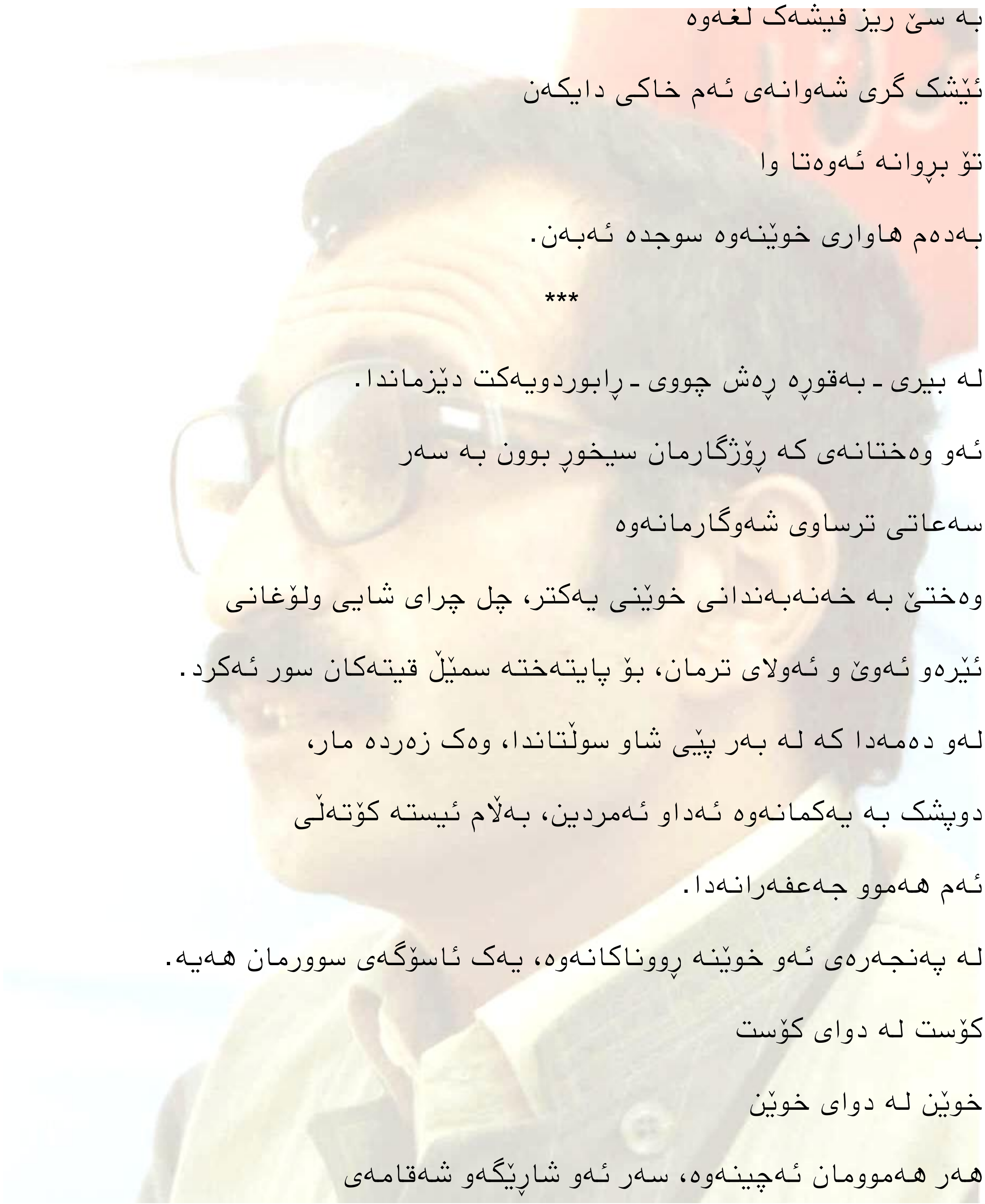

بە سێ ریز فیشەک لغەوە

ئێشک گری شەوانەی ئەم خاکی دایکەن

تۆ بڕوانە ئەوەتا وا

بەدەم هاواری خوێنەوە سوجدە ئەبەن.

***

لە بیری ـ بەقوڕە ڕەش چووی ـ ڕابوردویەکت دێزماندا.

ئەو وەختانەی کە ڕۆژگارمان سیخوڕ بوون بە سەر

سەعاتی ترساوی شەوگارمانەوە

وەختێ بە خەنەبەندانی خوێنی یەکتر، چل چرای شایی ولۆغانی

ئێرەو ئەوێ و ئەولای ترمان، بۆ پایتەختە سمێڵ قیتەکان سور ئەکرد.

لەو دەمەدا کە لە بەر پێی شاو سوڵتاندا، وەک زەردە مار،

دوپشک بە یەکمانەوە ئەداو ئەمردین، بەڵام ئیستە کۆتەڵی

ئەم هەموو جەعفەرانەدا.

لە پەنجەرەی ئەو خوێنە ڕووناکانەوە، یەک ئاسۆگەی سوورمان هەیە.

کۆست لە دوای کۆست

خوێن لە دوای خوێن

هەر هەموومان ئەچینەوە، سەر ئەو شاڕێگەو شەقامەی

باخەو باخ و تەلان تەلان

ئەمانباتەوە ناو دڵە داگیرساوەکەی کوردستان.

ئەمڕۆ "چۆخماخ 'ی دوا یانەی ئەم جەعفەرە

بووە بە هەموو نیشتمان!

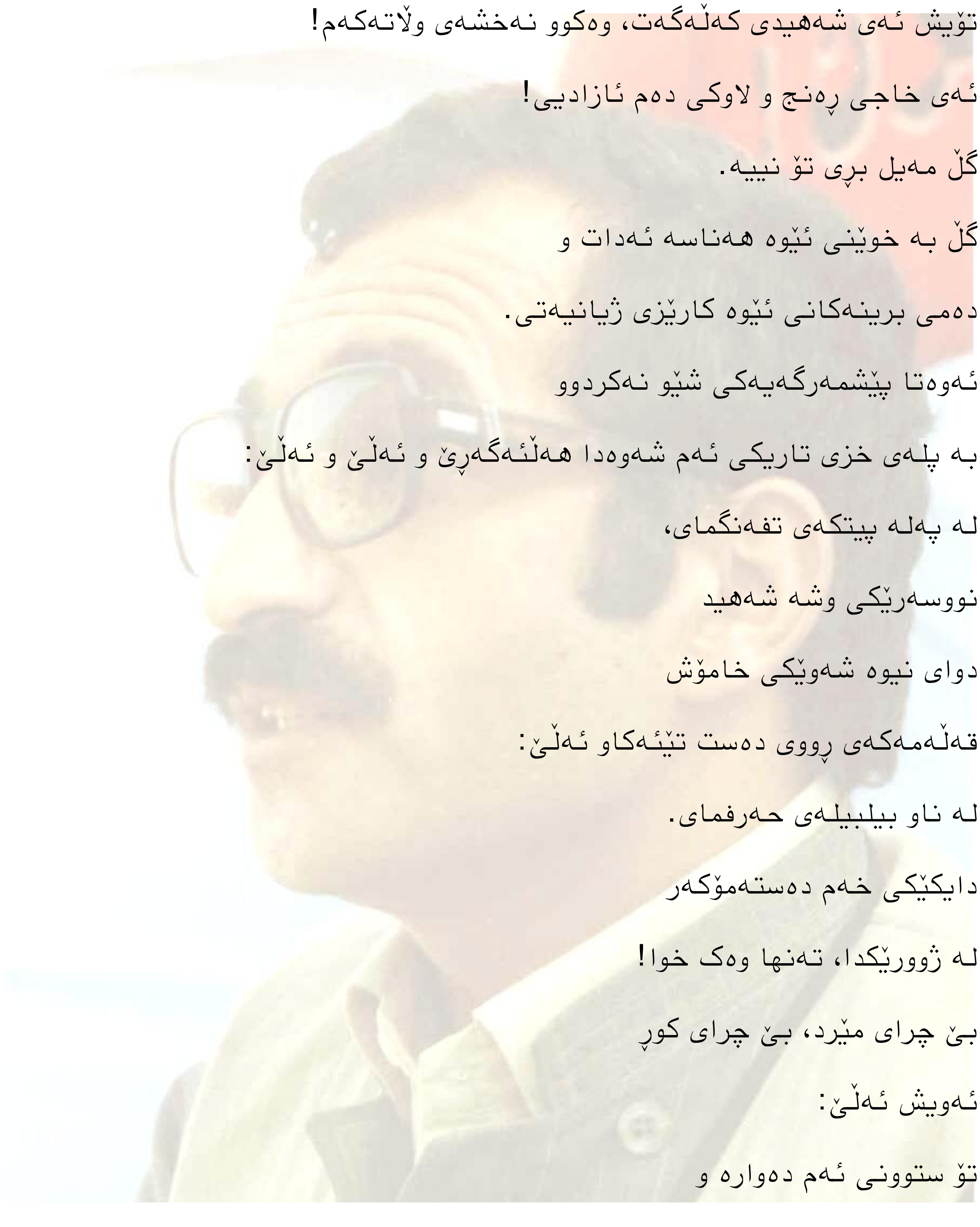

تۆیش ئەی شەهیدی کەڵەگەت، وەکوو نەخشەی وڵاتەکەم!

ئەی خاجی ڕەنج و لاوکی دەم ئازادیی!

گڵ مەیل بڕی تۆ نییە.

گڵ بە خوێنی ئێوە هەناسە ئەدات و

دەمی برینەکانی ئێوە کارێزی ژیانیەتی.

ئەوەتا پێشمەرگەیەکی شێو نەکردوو

بە پلەی خزی تاریکی ئەم شەوەدا هەڵئەگەڕێ و ئەڵێ و ئەڵێ:

لە پەلە پیتکەی تفەنگمای،

نووسەرێکی وشە شەهید

دوای نیوە شەوێکی خامۆش

قەڵەمەکەی ڕووی دەست تێئەکاو ئەڵێ:

لە ناو بیلبیلەی حەرفمای.

دایکێکی خەم دەستەمۆکەر

لە ژوورێکدا، تەنها وەک خوا!

بێ چرای مێرد، بێ چرای کوڕ

ئەویش ئەڵێ:

تۆ ستوونی ئەم دەوارە و

کۆڵەکەی بەر هەیوانمانی

منداڵە چۆلەکەکانیش، پەڕوباڵ تەڕ

ڕووی دەمی خونچەی خۆیانت تێئەکەن و وات پێئەڵێن:

لەم زستانەوە ئیتر تۆ

شەوانە چیرۆکی ئێمەی.

بۆ منیش تۆ ئەو شیعرە هەرە نازدارەی

کە هێشتاکە نەمنوسیوی!

دە لالۆ .. لالۆ .. هەستەوە

سواری ئەسپە شێکەت بەوە.

ڕیبەندان و بەفرانبارە

هۆبە هۆیە و زایەڵەیە

کوا وەختی بوو

ئا ئەم کۆچە بێ وادەیە؟

دە لالۆ .. لالۆ .. لالۆ .. هەستەوە

سواری ئەسپە شێکەت بەوە.

چاوەڕوانین دە هەستەوە!

ـ ئەم بەرهەمەم بۆ یەکەم جار لە شێوەی شیعرو پەخشانە شیعرێکی تێکەڵدا بێ سەردێڕ لە چلەی شەهید د. جەعفەر شەفیعیدا لە ستۆکهۆڵم خوێندەوە. دواتریش لە گۆڤاری " پێشەنگ "ی هونەری ئەدەبیاتی کرێکاری ـ کوردستان ـ ژمارە حەوتی ئوکتوبەری ١٩٨٨ دا بە سەردێڕی "کوا وەختی بوو"ـ جگە لە بەشێکی ـ بڵاو کرابۆوە ـ بۆ ئەم چاپەیش لە ڕووی فۆڕمی

هونەرییەوە لە ئاهەنگی شیعرم نزیکتر کردەوە و ئەم
ناونیشانەیشم بۆ دانا.   **شێرکۆ بێکەس**